

PETFORM Başkanı Orhan Duran:

“Kanun sektörün beklentilerini karşıladı”

Global Enerji olarak bu ay PETROFM Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Duran ile Türkiye'nin enerji politikalarını, yeni petrol kanununu ve bölgesel enerji konularını konuştuk. Yeni Petrol Kanunu için “Sektörün beklentilerini büyük oranda karşıladı” diyen Duran, kanunun yatırımcının önünü açacak yönetmeliklerle desteklenmesi gerektiğini vurguladı. Duran Türkiye'nin tespit edilen doğalgaz ve petrol rezervlerinin tüketimine göre çok kısıtlı olduğunu dile getirdi ve yeni kanunun bu alanda yeni keşiflerin önünü açması açısından umut verici olduğunu belirtti. Yeni kanun ile her bir ruhsata getirilen en az bir kuyu sondajı mükellefiyeti şartı ile iki yıl içinde taahhüdünü yerine getirme şartının petrol arama ve üretimini artıracak olduğunu söyledi.

Enerjide bölgesel konuları da maya yatırdığımız PETFORM Başkanı Orhan Duran, “Gerek Karadeniz gerekse Akdeniz’de potansiyel vaat eden deniz alanlarında daha kapsamlı sismik araştırmalar ve devamında sondaj çalışmalarının sürdürülmesini önemsiyoruz ve desteklenmesini istiyoruz” dedi. Duran ayrıca Kuzey Irak’tan Türkiye’ye yapılacak boru hattını da önemsediklerini dile getirdi ve şunları söyledi:

“Petrol üretimi 2018-2020 6 milyon varil, 2030’da 8-10 milyon varil olacak. Yeni boru hattı gereklilik. Ucuz doğalgaz için bu projeyi önemsiyoruz”

“Irak, kara alanlarındaki potansiyeli ile petrol ve doğalgaz rezervleri açısından dünyada tek ülke konumunda. Günlük petrol üretiminin 2018 – 2020 itibarıyla 6 milyon varil, 2030 itibarıyla de 8 – 10 milyon varil mertebesine ulaşması mümkün. Doğal olarak bu denli önemli petrol ve doğalgaz rezervlerinin bulunduğu Irak ve Kuzey Irak’tan yeni petrol ve doğalgaz boru hatlarının inşası ve devreye alınması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, Kuzey Irak Kürt bölgesinden Türkiye’ye bir doğalgaz boru hattı projesinin gerçekleştirilmesini önemsiyoruz. Bu, ülkemiz adına önemli bir kaynak çeşitliliği sağlayacak ve daha da önemlisi mevcut gaz anlaşmaları ile kıyaslandığında daha ucuz doğalgaz teminini sağlayacaktır.”

Bir önemli konunun da Akdeniz’deki doğalgaz arama ve üretimi olduğuna dikkat çeken PETFORM Başkanı, “1 trilyon metre küplük bir rezervden bahsediliyor. Bu derece büyük rezervlere kayıtsız kalmak tabii ki düşünülemez. Doğu Akdeniz’deki tüm potansiyel alanlarda hem TPAO hem de özel şirketlerimizle tabiri caizse suyun başında yatırımcı olarak bulunmamız gerekiyor. İkinci aşamada da tabii ki tüm bu kaynakların uluslararası pazarlara Türkiye üzerinden eriş-

mesini öngören projelere geliştirmemiz gerekiyor" diye konuştu.

TPAO'nun yeniden yapılanma süreci için de "TPAO'nun dünyada oyun kurucu şirketler arasında girmesinin ilk adımı, KİT statüsünden çıkartılmasıdır" ifadelerini kullanan Orhan Duran Global Enerji'ye şu önemli mesajları verdi:

Öncelikle 11 Haziran'da yürürlüğe giren 6491 sayılı yeni Türk Petrol Kanunu'ndan başlayalım. Kanun, özel sektörün beklentilerini karşıladı mı?

Petrol ve doğalgaz arama – üretimi alanında yatırım yapan özel sektörün beklentileri nelerdi, belki de önce buna kısaca değinmek gerekiyor. Bizim beklentimiz, yerli veya yabancı, kamu veya özel, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, gerçek yatırımcının önünü açan, günümüz petrol endüstrisinin gerçeklerini dikkate alan bir kanunun yürürlüğe girmesiydi. Zira 1954 yılından günümüze kadar tam 59 yıldır yürürlükte olan eski Petrol Kanunu, petrol, doğalgaz ve LPG piyasası kanunlarının yürürlüğe girmesiyle birlikte birçok maddesi yürürlükten kaldırılmış, güncelliğini yitirmiş ve yatırımcıları ülkemizde sondaj yatırımlarına teşvik edici bir hukuki altyapı sunamayan bir durumdaydı. Dolayısıyla bu açıdan yeni kanunun özel sektörün beklentilerini büyük oranda karşıladığını söyleyebiliriz. Tabii yatırımcı açısından bakıldığında, operasyonlarında dikkate aldığı asıl husus, kanundan ziyade uygulamaları yönlendirecek olan yönetmelik olacaktır. Yönetmeliğin de, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde hazırlanarak yürürlüğe girmesi gerekiyor. Yönetmelikte de kanuna paralel şekilde gerçek yatırımcının önünü açacak düzenlemeler yapıldığı takdirde resim tamamlanacaktır.

Kanunun hazırlanma sürecinde enerji bürokrasisinin sizin görüşlerinize yeterince önem verdiği ni düşünüyor musunuz?

Yeni kanunun hazırlanma süreci fiilen Mart 2012'de Antalya'da gerçekleştirilen, PETFORM olarak organizasyonunu üstlendiğimiz "Petrol Arama Üretim Sektörü 1.İstişare Toplantısı" ile başladı. Toplantının hemen ardından Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün başkanlığında bir Petrol Kanunu Çalışma Grubu oluşturuldu. Bu çalışma grubuna sektör adına PETFORM'un yanı sıra TPAO, Jeofizik Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Petrol Mühendisleri Odası ve Türkiye Petrol Jeologları Derneği temsilcileri, yani sektörün tüm paydaşları katılım sağladı. Günlerce süren ortak çalışma sonucunda sektör paydaşlarının büyük oranda uzlaşısını yansıtan bir taslak hazırlanarak Bakanlığa sunuldu. Yani bu ka-

"Sektör olarak hazırladığımız taslağı Bakanlığa teslim etmemizin ardından metin, Bakanlık ve diğer ilgili kamu kurumlarının görüşleri doğrultusunda revize edilerek önce Bakanlar Kurulu'na, ardından da yılbaşına doğru Meclis'e gönderildi."

nun, enerji bürokrasinin hazırlayarak sektörün görüşüne açtığı bir taslak üzerinden değil, bizatihi sektör temsilcileri tarafından uzlaşıyla hazırlanan taslak üzerinden şekillendi.

Sektör olarak hazırladığımız taslağı Bakanlığa teslim etmemizin ardından metin, Bakanlık ve diğer ilgili kamu kurumlarının görüşleri doğrultusunda revize edilerek önce Bakanlar Kurulu'na, ardından da yılbaşına doğru Meclis'e gönderildi. Geçtiğimiz Mart ayında TBMM Enerji Komisyonu'nda kanun taslağının görüşüldüğü oturumlara da sektör temsilcileri olarak iştirak ettik ve tüm görüşmeleri yakından takip ettik. Nihayetinde kanun, Cumhurbaşkanımızın onayının ardından 11 Haziran'da Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Şimdi geçtiğimiz 15 aylık sürece dönüp baktığımızda, kanunun hazırlık sürecinde sadece özel sektörün değil, sektörün tüm taraflarının aktif bir şekilde içerisinde yer aldığı katı-

limci bir süreç yaşadığımızı söyleyebilirim. Bu süreçteki yapıcı yaklaşımından dolayı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne ve diğer sektör paydaşlarına bir kez daha teşekkür etmek isterim.

Yeni kanundaki hangi düzenlemelerin Türkiye'deki arama-üretim yatırımlarını doğrudan etkilemesini bekliyorsunuz?

Yeni kanunda getirilen dört düzenlemenin ülkemizdeki petrol arama ve sondaj yatırımlarını arttıracak etkiyi yapmasını ümit ediyoruz. Bunlardan birincisi, iş ve yatırım programı konsepti. Eski kanuna göre bir arama ruhsatı sahibi, süre uzatımlarıyla birlikte yeterli yatırım hatta hiç yatırım yapmadan 8 yıl bo-

yunca bir ruhsatı elinde tutabiliyordu. Yeni kanunda ise her bir ruhsat için ihale düzenlenecek ve bu ihalede şirketler iş ve yatırım programlarında sunacakları yatırım taahhütleri üzerinden yarıştırlacak. İhale neticesinde ruhsatı alan şirket, bu yatırım taahhütlerinin toplam parasal karşılığının %2'sini teminat yatıracak. İlk yıl taahhüdünü yerine getirmeyen şirketin teminatının ilk yıla ilişkin kısmı irat kaydedilecek, ikinci yıl da yerine getirmediği takdirde bu sefer hem ruhsatı iptal edilecek hem de tüm teminatı irat kaydedilecek.

Yatırımları arttıracığına inandığımız ikinci düzenleme, sondaj yükümlülüğüne ilişkin. Eski kanunda Türkiye 18 petrol bölgesine ayrılıyordu, şirketler bir bölgede en fazla 8 ruhsat alabiliyordu ve bu ruhsat grubunda sadece bir sondaj yükümlülüğü bulunuyordu. Şimdi ise petrol bölgesi ayrımı kalktı ve her bir ruhsat için hem başvuru hem de süre uzatımlarında sunulacak iş ve yatırım programında en az bir kuyu sondajı mükellefiyeti şartı getirildi. Yani şirketler artık sahip oldukları her ruhsatta en az bir sondaj yapmak zorunda.

Bir diğer önemli düzenleme ise mevcut ruhsatların intibakına ilişkin. Eski kanuna göre alınmış ruhsatlar, süresi sonunda düşecek ve artık o sahalarda yeni kanuna göre ihaleye çıkılacak. Bununla birlikte şirketlere, bir yıl içerisinde başvurdıkları takdirde mevcut ruhsatlarını yeni kanunla getirilen pafta usulüne göre intibak ettirerek ruhsatlarını yenileme imkânı getiriliyor. Bir yandan süresi biten diğer yandan intibak ettirilen ruhsatlar sayesinde Türkiye'de eski kanuna göre alınmış ama doğru düzgün yatırım yapılmamış tüm sahalar yatırıma açılmış olacak. Önümüzdeki yılın ikinci yarısında da Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından bu sahalar için ihaleler gerçekleştirilecek. Bu da, bugüne kadar bir anlamda 'kapatılmış' sahaların artık yatırıma açılmasını ve yerli ve yabancı yeni yatırımcıların ülkemize daha fazla ilgi gösterebilecekleri anlamına geliyor.

Dördüncü düzenlemeye göre de yatırımcı şirketler, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ve yatırım yaptıkları bölgelerde uygulanan teşviklerden yararlanacaklar.

Sonuç olarak yeni kanun sayesinde, hem kamu otoritesinin elinin denetim açısından güçlendirileceğini hem de gerçek yatırımcı ile sektörde argo tabiriyle 'çantacı' diye tabir edilen şirketlerin ayrıştırılarak gerçek yatırımcıların önünün açılacağını ümit ediyoruz.

Kanunda eksik gördüğünüz ya da eleştirdiğiniz noktalar var mı?

Geçtiğimiz yıl gerçekleştirilen istişare toplantısı sonrasında oluşturulan çalışma grubu tarafından hazırlanan taslak şu temel ilkeye dayanıyordu: Yerli ve

yabancı, kamu veya özel tüm şirketlerin eşit şartlarda rekabet ettiği bir yatırım ortamının yaratılması ve realistik bir yatırım programının kabul edilerek ruhsat verilmesi ve şirketin taahhütlerinin etkin bir şekilde denetlenmesi. Burada eşit şartlarda rekabet vurgusu önemli. Yürürlüğe giren yeni kanuna baktığımızda, özel şirketler ile TPAO arasında ayrımcılık olarak algılanacak bazı maddeler bulunduğunu görüyoruz. Örneğin eski kanuna göre verilmiş işletme ruhsatlarının geçerlilik sürelerinde TPAO'ya ciddi bir ayrıcalık tanınıyor. Yerli veya yabancı tüm özel şirketlerin işletme ruhsatları süresi uzatmalarla beraber (20+10+10) 40 yılın sonunda otomatik olarak düşerken, TPAO'nun işletme ruhsatları o sahalardaki ticari üretim ömrü bitene kadar geçerliliğini koruyacak. Diğer taraftan eski kanunda da yer alan, TPAO dışındaki şirketlerin sahip olduğu işletme ruhsatlarının süresi sona erdiğinde bu sahaların otomatik olarak TPAO'ya devrini öngören ayrıcalığı da TBMM Genel Kurulu'nda verilen değişiklik önergesi ile aynen korundu.

Sizce Türkiye'nin petrol potansiyeli nedir? Bu alanda siz özel araştırmalar yapıyor musunuz?

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ya-

"Tüm potansiyel alanlarda kamu-özel yatırımda olmalı. Akdeniz gazı Türkiye'den dünyaya taşınmalı"

yımlanan resmi verilere göre 2012 sonu itibariyle Türkiye'nin toplam üretilebilir petrol rezervi 43.3 milyon ton, yani yaklaşık 280 – 300 milyon varil, doğalgaz rezervi ise 6.9 milyar metreküp civarında. Bunun anlamı, ispatlanmış rezervlerimizin tamamını bugün ürettiğimizi varsaysak, ki normal üretim koşullarına göre 10 – 20 yılda üretebiliriz, yaklaşık 16 aylık tüketimimizi karşılayacak petrole ve 2 aylık tüketimimizi karşılayacak doğalgaza sahibiz. Takdir edersiniz ki bunlar, yıllık tüketim değerlerinin yanında gerçekten sınırlı rakamlar. Yerli üretimimizin toplam tüketimimizi karşılama oranı şu anda petrolde yüzde 7, doğalgazda ise yüzde 1.5 seviyesinde.

Yeni kanun sayesinde ülkemizde sondaj sayısının artmasını ve bunun da beraberinde yeni keşifler ve üretim artışı getirmesini ümit ediyoruz. Ancak şu da bir gerçektir ki, yeni kanunla daha çok sondaj yapılmasının önu açıldığı takdirde yeni keşif yapma olasılığımız da büyük oranda artacaktır. Tabii burada sondaj yapılacak lokasyonların çok disiplinli ve deneyimli bir ekip tarafından tanımlanması çok önemlidir. İyi çalışılmamış ve tanımlanmamış lokasyonlarda çok kuyu açsanız da ticari keşif yapmanız kolay olmayacaktır. Bu önemli noktanın da altını çizmek isterim.

Şu an itibariyle rezervlerimizin sınırlı olması, ara-

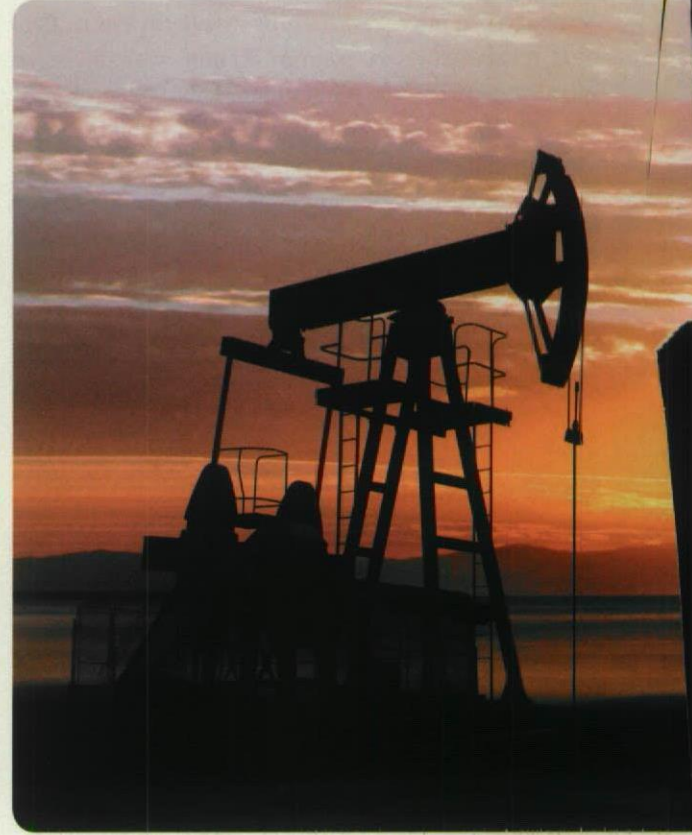
ma – üretim sektörü açısından hiç potansiyel taşımadığımız anlamına gelmiyor. Kara alanlarımızdaki çalışmalar, özellikle Güneydoğu Anadolu ve Trakya’da artarak sürdürülmeli, henüz test edilmemiş alanlar yeni sondajlarla test edilmeli. Özellikle ‘offshore’ olarak tabir ettiğimiz deniz alanlarındaki arama ve araştırma faaliyetleri kesintisiz devam etmeli. Bu da, Karadeniz örneğinde olduğu gibi uluslararası büyük petrol şirketleri ile oluşturulacak stratejik ortaklıklar şeklinde yürütülmeli. Bu faaliyetlerin yanında, Türkiye’nin shale gas ve shale oil başta olmak üzere ‘konvansiyonel olmayan kaynaklar’a yönelik potansiyeli hedefe ulaştıracak proje çalışmaları ile ortaya konmalı. Ülke potansiyeli ortaya koyabilmemiz için; sedimanter havzalar kapsamında ispatlanmış petrol ve doğalgaz rezervleri, ilave üretilebilir ‘contingent’ rezerv miktarları ve olası keşif bekleyen petrol ve doğalgaz kaynaklarını çok disiplinli ve entegre ekip çalışmaları/projeleri ile ortaya koymamız gerekiyor. Yani Türkiye’de petrol aramacılığı, belli bir makro plan çerçevesinde yürütülecek sistematik ve uzun vadeli projeler çerçevesinde değerlendirilmeli.

Shale gas ve shale oil ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Türkiye için kaya gazı lanse edildiği kadar büyük bir umut mudur? Özel sektörün bu alana girmek için hazırlıkları var mı?

Basında da sık sık gündeme geldiği üzere Türkiye, çeşitli uluslararası raporlarda shale gas ve shale oil potansiyeli olan bölgeler arasında zikrediliyor. Tabii bu potansiyelin açığa çıkartılması için ciddi araştırmalar, sondaj yatırımları ve devamında test çalışmaları yapılması gerekiyor. Şu anda TPAO – Shell ortaklığıyla Diyarbakır’da planlan bir sondaj yürütülüyor. Bunun yanında yabancı bir şirket küçük ölçekte Trakya’daki ruhstalarında bu yönde çalışmalar yürütüyor. Ancak bu noktada henüz ciddi anlamda proje ve sondaj çalışmaları olmadan çok uçuk sayılabilecek rezerv rakamlarından bahsedilmesini çok gerçekçi bulmadığımızı da ifade etmek isterim.

Amerika’da kaya gazı çalışmaları 80’li yıllarda başladı ve 30 yıl sonra somut neticelerini çok başarılı şekilde günümüzde alıyorlar. Ülkemizin kaya gazı potansiyeli konusunda bir şeyler söyleyebilmek için öncelikle kaya gazı potansiyeli bulunması olası sedimanter havzalarda ciddi proje çalışmaları planlayıp, söz konusu projelerin sondajlar ve kuyu testleri sonuçlarına göre potansiyel rakamlardan konuşmak gerçekçi olur. Daha önemli bir çalışma yapılmadan gerçek rakamlardan bahsetmek kamu-yu yanıltmak olur. Bizim de arzumuz, Güneydoğu Anadolu, Trakya, Tuz Gölü, Sivas basenleri gibi ülkemizdeki bazı sedimanter havzaların shale gas ve

“TPAO’nun dünyada oyun kurucu şirketler arasına girmesinin ilk adımı, KİT statüsünden çıkartılmasıdır. THY modeli ile bir kısmı halka açılmalı”

shale oil bakımından potansiyelini ortaya çıkararak petrol faturamızın aşağıya çekecek somut başarıların gerçekleştirilmesidir.

Karadeniz’den umutlu musunuz?

Son yıllarda Karadeniz’de TPAO’nun gerek kendi başına gerekse belli başlı çokuluslu majör şirketlerle ciddi sondaj yatırımları oldu. Bu noktada, derin deniz gibi çok büyük sermaye ve know-how gerektiren bir alanda majör şirketlerle oluşturduğu ortaklıklar çerçevesinde bir dizi sondajı gerçekleştirdiği için TPAO’nun çabalarını takdir etmek gerekir. Ancak, şu ana kadar yapılan sondajlardan maalesef ticari olabilecek petrol veya doğal gaz keşifleri olmadı. İnancımız odur ki, Karadeniz deniz sektörüne büyük uluslararası şirketlerin ilgisi devam edecektir. Örneği geçen yıl TPAO – Shell ortaklığında imzalanan bir anlaşma kapsamında, Batı Karadeniz’de ortak arama çalışmaları yapılacak. Bazı majör şirketlerin gene TPAO ile ortak arama faaliyetleri yapmak için kontaklarının sürdürdüğünü biliyoruz. Özetle, gerek Karadeniz gerekse Akdeniz’de potansiyel vaat eden deniz alanlarında daha kapsamlı sismik araştırmalar ve devamında sondaj çalışmalarının sürdürülmesini önemsiyor ve desteklenmesini istiyoruz.

Türkiye’de petrol aramak cazip mi?

Ülkemizde yatırımların karlılığını etkileyen en önemli unsur, kuyu başına verimlilik yani kuyuların

günlük üretim potansiyeli. Resmi verilere göre bugün ülkemizde kuyu başına ortalama 45 varil petrol üretiliyor. Hâlbuki çevremizdeki petrol zengini ülkelerde kuyu başına birkaç on bin varil üretim yapılabilen sahalar bulunuyor. Yani Türkiye'de benzer yatırımın sonucunda elde edilen getiri düşük ve risk oranı ise çok yüksektir. Bu nedenle, Türkiye'de alınan vergi ve devlet hissesi oranları ile petrol zengini ülkelerdeki oranlarının bire bir karşılaştırılmasını gerçekçi bir değerlendirme olarak görmüyoruz. Bugün ülkemizde %12,5 devlet hissesi ve yaklaşık %37,5 vergi alınıyor. Yani ekonomik bir üretim yapıldığı takdirde devletin payı yaklaşık %50 civarında. Arama ve sondaj faaliyetleri neticesinde ekonomik petrol veya doğal gaz bulunamadığı takdirde şirketlerin yaptığı milyonlarca dolarlık yatırım da yatırımcı şirketin cebinden gidiyor ve hiçbir şekilde geri kazanımı olmuyor.

Ülkemizde başarılı keşif oranı onda bir. Yani her on kuyudan 9'u boş çıkıyor, sadece 1'inde keşif yapılabilir. Özetle petrol aramacılığı, çok riskli bir iş. Ülkemizde bu riski göze alan şirketlerin keşif yapabildiği takdirde sağladığı getiri de kuyu üretim performanslarının düşük oluşu nedeniyle maalesef çok düşük ancak çok önemli keşifler yapılması halinde ise karlılık ta oldukça yüksek olacaktır ki bunu da vurgulamam gerekir. Özetle Türkiye, bugünkü kuyu üretim seviyelerine ve malum jeolojik risklerine göre makul sayılabilecek bir devlet payı ve vergilendirme uygulanmaktadır.

"Ülkemizde başarılı keşif oranı onda bir. Yani her on kuyudan 9'u boş çıkıyor, sadece 1'inde keşif yapılabilir. Özetle petrol aramacılığı, çok riskli bir iş."

Enerji diplomasisinde de önemli gelişmeler yaşanıyor. Bir yandan Kuzey Irak'tan Türkiye'ye yeni bir boru hattı yapılması gündemde. Bu alanda özel sektörden şirketlerin de ismi geçiyor. Siz Kuzey Irak'tan yapılması planlanan boru hattını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu alanda gördüğünüz riskler nelerdir? Nasıl bir yol haritası izlenmeli?

Türkiye'nin jeostratejik öneminin bugün itibarıyla en önemli bileşeni enerji. Bugün Türkiye'nin çevresinde 2.000 km çapında bir daire çizdiğinizde, dünya petrol rezervlerinin %72'si, dünya doğalgaz rezervlerinin ise %65'inin bu daire içerisinde yer aldığını görürsünüz. Bir tarafımızda petrol zengini Ortadoğu ve Avrasya coğrafyası, diğer tarafımızda en büyük pazarlardan biri olan Avrupa Birliği. İkisinin ortasında bulunan Türkiye, hem başlı başına her yıl büyüyen büyük bir pazar hem de çok stratejik öneme sahip bir geçiş yolu. Bu konumumuzu çıkarlarımız doğrultusunda kullanabilmek için, yakın coğrafyadaki petrol ve doğalgaz projelerine gerek TPAO gerek yerli özel şirketlerimiz kanalıyla ilgi gösterip yabancı petrol şirketleri ile stratejik ortaklıklar içerisinde olmamız gerekiyor. Bizim, yakın coğrafyamızda bulunan ülkelerle köklü tarihe uzanan çok ciddi politik ve kültürel bağlarımız mevcut. Bu avantajımızı kullanarak, gerektiğinde Türkiye Cumhuriyeti devletinin doğrudan desteğiyle, bu ülkelerde ciddi projelerde yar almamız ve kazanımlar elde etmemiz gerekiyor.

Bu çerçevede baktığımızda yatırım için yönelmemiz gereken ilk ülke, sizin de belirttiğiniz üzere Irak, özellikle de Kuzey Irak olmalı. Irak, 150 milyar varil ispatlanmış petrol rezervi artı ilave potansiyelini de dikkate aldığımızda gelecek 10 – 15 yıl içerisinde sektörün en büyük oyuncusu olma potansiyeline sahip bir ülkedir. Irak, kara alanlarındaki potansiyeli ile petrol ve doğalgaz rezervleri açısından dünyada tek ülke konumunda olup üretim maliyeti ise varil başına 3 – 5 ABD doları civarındadır. Günlük petrol üretiminin 2018 – 2020 itibarıyla 6 milyon varil, 2030 itibarıyla de 8 – 10 milyon varil mertebesine ulaşması mümkün, hatta 13 milyon varil tahminleri bile yapılmaktadır. Bu hedeflere ulaşabilmesi için gerekli olan en önemli husus; Hidrokarbon Yasası ve Petrol Gelirlerinin Paylaşımı Yasası'nın bir an önce yürürlüğe girmesini sağlamak ve petrol sektöründe gerekli olan yatırımların realize edebilmesinden geçmektedir. Bu konulardaki pozitif gelişmelerin, Irak'ın siyasi bütünlüğünü koruması ve politik istikrarının tesisinde de en önemli etkenler olduğuna inanıyoruz.

Doğal olarak bu denli önemli petrol ve doğalgaz rezervlerinin bulunduğu Irak ve Kuzey Irak'tan yeni petrol ve doğalgaz boru hatlarının inşası ve devre-

ye alınması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, Kuzey Irak Kürt bölgesinden Türkiye'ye bir doğalgaz boru hattı projesinin gerçekleştirilmesini önemsiyoruz. Bu, ülkemiz adına önemli bir kaynak çeşitliliği sağlayacak ve daha da önemlisi mevcut gaz anlaşmaları ile kıyaslandığında daha ucuz doğalgaz teminini sağlayacaktır. Bunu üzerinde önemle durulması gerektiğine inanıyoruz.

Türkiye'den de Genel Energy şirketi Kuzey Irak'ta en büyük yatırımcı ve rezerv sahibi şirket olarak boy gösteriyor; TPAO ise Bağdat yönetiminin düzenlediği ihaleler kapsamında bazı projelerde ortaklık içerisinde yer alıyor. Gene Kuzey Irak Kürt bölgesinde 6 adet arama ruhsatı devlet destekli yeni kurulacak bir Türk şirketine verilecek. Tüm bu projelere rağmen, Türk arama - üretim şirketlerinin Irak'ta, özellikle büyük sahalarla yabancı orta boy - majör şirketlerle oluşturulacak konsorsiyumlar kapsamında daha fazla lisans sahibi olması ve daha büyük çaplı yatırımlara girişmesi gerektiğine inanıyoruz. Irak en başta olmak üzere yakın coğrafyada Türk şirketlerinin edineceği rezervler, ülkemizin enerji faturasının azaltılması yönünde çok ciddi kazanımlar sağlayacaktır.

İsrail Akdeniz'de doğalgaz buldu ve Türkiye'ye uzanacak bir doğalgaz boru hattı ile Avrupa'ya taşınması en görünen seçenek. Akdeniz'deki gelişmeleri Türkiye'nin enerji arz güvenliği açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

İsrail'de Leviathan ve Tamar bloklarında çok ciddi keşifler oldu. Noble Energy'nin verilerine göre sadece bu iki blokta 700 milyar metreküpün üzerinde doğalgaz bulunuyor. Bunlara ilaveten Noa, Mari-B ve Dalit blokları ile Güney Kıbrıs tarafındaki Aphrodite blok-

TPAO'nun yurtiçinde petrol üretiminde yüzde 70, doğalgaz üretiminde ise yüzde 40 paya sahip olduğunu, buna ilaveten yurtdışında birçok projede ortaklıkları bulunduğunu görüyoruz.

larını da eklediğinizde, bugün itibarıyla 1 trilyon metreküplük bir rezervden bahsediliyor. Doğalgazda neredeyse tamamen dışa bağımlı olan Türkiye'nin hemen yanı başında bu derece büyük rezervlere kayıtsız kalması tabii ki düşünülemez. Bir kere her şeyden önce Doğu Akdeniz'deki tüm potansiyel alanlarda hem TPAO hem de özel şirketlerimiz eliyle varlık göstermemiz, ortaklıklar kurmamız, tabiri caizse suyun başında yatırımcı olarak bulunmamız gerekiyor. İkinci aşamada da tabii ki tüm bu kaynakların uluslararası pazarlara Türkiye üzerinden erişmesini öngören projelere geliştirmemiz gerekiyor. Ülkemizin arz güvenliği açısından baktığımızda, doğalgaz tedarik portföyümüze eklenecek her yeni ülke ve her yeni rota, arz güvenliğimize ciddi katkı sağlayacak, mevcut tedarikçilerimize karşı müzakerelerde ülkemizin elini özellikle de fiyat üzerinde güçlendirecektir.

TPAO'nun yeniden yapılandırılması gündemde. Bu kurumda yıllarca çalışmış ve yöneticilik yapmış birisi olarak TPAO'nun dünyada oyun kurucu şirketler arasına girmesi için nasıl bir yapılanmanın tercih edilmesi gerekiyor?

TPAO'nun Türkiye arama - üretim sektöründe sahip olduğu öncü rol, herkesin kabul ettiği bir gerçek. Bugün baktığımızda TPAO'nun yurtiçinde petrol üretiminde yüzde 70, doğalgaz üretiminde ise yüzde 40 paya sahip olduğunu, buna ilaveten yurtdışında birçok projede ortaklıkları bulunduğunu görüyoruz. TPAO'nun bugün ulaştığı konumu çok daha ileri noktaya taşımaya için ciddi bir yeniden yapılanma sürecine girmesi gerektiği aşikârdır. Bugün baktığımızda TPAO, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren bir KİT. Hâlbuki enerji gibi dünyanın en dinamik sektörlerinden birinde faaliyet gösteriyorsanız, çok hızlı karar alabilen, özerk, esnek ve dinamik bir yapı kurmanız gerekir.

TPAO'nun dünyada oyun kurucu şirketler arasına girmesinin ilk adımı, KİT statüsünden çıkartılmasıdır. Türk Hava Yolları'nda olduğu gibi belli bir kısım hissenin halka arzı yoluyla verimlilik, dinamizm ve esneklik getirilebilir, ama aynı zamanda altın hisse ve belli bir blok hisse korunarak kamunun yönetimdeki hâkimiyeti, özellikle de stratejik kararlardaki söz hakkı korunabilir. Dünyada ulusal petrol şirketinden uluslararası petrol şirketine dönüşümünü tamamlamış birçok örnek bulunuyor. Petrobras, Statoil, Eni gibi örnekler incelendiğinde her ülkenin kendi iç dinamiklerine uygun bir model bularak bu dönüşümü sağladığını görüyoruz. Türkiye'nin de bu dönüşümü başarıyla gerçekleştirerek TPAO'yu hak ettiği konuma kavuşturabilecek bilgi birikimine sahip olduğuna inanıyorum.